

LAUSUNTO

2.8.2022

Sosiaali- ja terveysministeriö
kirjaamo.stm@gov.fi

MTK-Etelä-Savon lausunto lomitushänsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäisen vaiheen laki-
muutosehdotuksista VN/8515/2019

Lomituspalvelulain tärkein tavoite on turvata toimivat lomitushä- ja sijaisapupalvelut maatalousyrittäjille. Tämä tarkoittaa, ettei nykyistä lomitushäjestelmää heikennetä millään muuttoa ja nykyisessä hänsäädännössä olevat ongelmat ja epäkohdat korjataan. Kyseessä on osa suomalaista sosiaaliturvaa.

Suomalainen maatalouslomitusjärjestelmä varmistaa niin tuottajien kuin sitä kautta myös tuotantoeläinten hyvinvointia. Lomitushäjestelmä on ainoa väline taata maatalousyrittäjille edes likimain muita vastaava sosiaaliturva mm. perhevapaiden ja sairaustapausten osalta.

Edelleen lomituspalvelulain merkitys korostuu koronapandemian ja Venäjän sotatoimien myötä, jotka ovat vieneet koko maailman ruokakriisiin. Tässä maailmantilanteessa jokaisen maan on huolehdittava omasta ruokaturvastaan ja huoltovarmuudesta ja siinä keskeisessä roolissa on kotieläintuotannon säilyttäminen koko maassa. Erityisen tärkeää tämä on Itä- ja Kaakkois-Suomessa, jossa valtaosa peltomaasta soveltuu vain kotieläintuotantoon ja siihen liittyvään nurmi- ja muiden rehukasvien tuotantoon. Kotieläintuotanto myös ylläpitää luonnon monimuotoisuutta ja kaiken kaikkiaan Itä- ja Kaakkois-Suomen maaseudun ja maakuntien elinvoimaisuutta.

Maatalouden eli ruuan tuottamisen kustannukset ovat nousseet rajusti viimeksi kuluneen vuoden aikana. Jo tätä ennen koko 2000-luvun ajan maatalouden kannattavuus on heikentynyt. Myös tämä on otettava huomioon lomituspalvelulakia uudistettaessa siten, ettei siitä aiheudu ruuan tuottajille mitään lisäkustannuksia.

Tässä tilanteessa lomituspalvelulain uudistamisen päätavoite ja käytännössä ainoa tavoite tulee olla lomituspalvelujen turvaaminen ja kattava saatavuus koko maassa. Se on myös tärkeä positiivinen viesti maatalousyrittäjille tilanteessa, jossa monet erilaisten tutkimustenkin valossa kärsivät väsymyksestä ja heikentyneestä työkunnosta. Säästöjä voidaan tarkastella sitten, jos maatalouden ja maailman tilanne muuttuu suotuisampaan suuntaan.

Kotieläinyksikkörajan nostamista ei voi hyväksyä

Kuten lausunnon alussa on tuotu esille, lomituspalveluja ei tule heikentää vaan parantaa. Kotieläinyksikkörajan nostaminen pudottaisi suuren joukon yrittäjiä lomituspalveluiden piiristä pois. Erityisesti Itä- ja Kaakkois-Suomessa on paljon maatiloja, joilla toimeentulo koostuu useasta maatalaan liittyvästä lähteestä. Näistä yksi ja usein keskeinen on kotieläintuotanto, vaikka sen mittakaava olisikin pieni. Näillä tiloilla ei myöskään ole taloudellisia mahdollisuuksia palkata ulkopuolista työvoimaa, jolloin putoaminen lomituspalvelujen piiristä tarkoittaa lomamahdollisuuden päättymistä kokonaan.

Suomalaisen ruokaturvan kannalta on välttämätöntä, että maataloutta harjoitetaan koko maassa ja monen tyyppisillä tiloilla. Tämä ns. hajautetun maataloustuotannon malli pystyy parhaiten vastaamaan erilaisiin kriisitilanteisiin ja turvaamaan suomalaisten huoltovarmuuden.

Edellinen pätee myös hevostalouden osalta, jolta esitetyt muutokset lomituspalvelulakiin veisi suurelta osin mahdollisuuden päästä lomituspalvelujen piiriin. Hevosyrityksillä on suuri merkitys maaseudun elinvoimaisuuden kannalta sekä niiden tuottamien hyvinvointi- ja työllisyysvaikutusten osalta. Hevostalous on myös monella tilalla yksi edellä kuvatuista toimeentulolähteistä, joka luo maatalousyrittäjien kokonaistoimeentulon ns. monialaisilla tiloilla. Yhden tällaisen tukijalan katkaiseminen rampauttaa pahimmillaan koko tilan toiminnan.

Lomittajien työaikaa tarkasteltava laajemmin

Lomituspalvelulain uudistus sisältää muutosesityksen, jossa palvelujen saatavuus rajattaisiin tiloille, joilla kotieläinten vaatimien hoitotöiden aika on vähintään kolme (3) tuntia. Tähän sisältyy täysin vastaavia ongelmia kuin edellä lausunnossa esille tuotuun eläinyksikkörajan nostamiseen.

Kuten MTK keskusliiton lausunnossa tuodaan esille, tähän liittyy merkittäviä tulkinnanvaraisuudesta johtuvia ongelmia. Mikäli tavoitteena on parantaa lomittajatyön houkuttelevuutta, siihen löytyy varmasti parempia välineitä kuin niitä, joilla heikennetään lomituspalveluiden saatavuutta.

Edelleen tähän kohtaan liittyy yötyöhön liittyvä muutosesitys. Maatalousyrittäjä ei pysty vaikuttamaan kaikkeen, mitä kotieläintuotantoon liittyy. Tällainen on esimerkiksi maidon lypsykarjatilalta noutavan maitoauton aikataulut. Tämä on huomioitava tavalla tai toisella lomituspalvelulaissa.

Lomituspalvelulaki on monelta osin liian jäykkä väline lomitustyön houkuttelevuuden lisäämiseksi. Tähän on syytä hakea myös muita kuin lainsäädännöllisiä keinoja. Työaikojen lisäksi oleellisia ovat kilpailukykyinen palkkaus, joustavuus työajoista sopimisessa ja tähän liittyvän ns. paikallisen sopimisen lisääminen. Jokainen lomittaja ja lomitettava tila ovat yksilöitä ja yksilöllisiä, jolloin isoissa lomituspalveluyksiköissä on kyettävä löytämään ja yhdistämään tilojen tarpeet ja lomittajien valmiudet niihin vastaamiseksi. Uusissa entistä isommissa lomituspalveluyksiköissä tämä edellyttää vahvaa panostamista johtamiseen ja esimiestyöhön.

Mikäli joku lomittaja on valmis tekemään lomitusta kauempana kotiaan, olisi tähän oltava mahdollisuus esimerkiksi siten, että hänelle voidaan kustantaa majoitus. Tällä hetkellä lomittajien saannin esteeksi nousee usein esille pitkät työmatkat. Mikäli joku lomittaja on valmis tekemään ns. keikkalomituksia, tulee tähän olla mahdollisuus ilman, että byrokratia estää sitä.

Vuosilomien samanaikaisuusvaatimusta ei tule kiristää

Maatalousyrittäjällä on oltava oikeus irrottautua työstään myös yksin. On otettava huomioon myös se, että monet yrittäjät käyttävät vuosilomia mm. kouluttautumiseen ja muihin

asioiden hoitoon. Tällöin on kohtuutonta vaatia, että myös toisen yrittäjän on pidettävä samaan aikaan vuosilomia, vaikkei yhteiseen aikaan käytännössä ole mahdollisuutta.

Luonnoksessa esitetty tuntirajan nosto tarkoittaa myös sitä, ettei yksi lomittaja pysty suoriutumaan lomitustapahtumaan liittyvistä välttämättömistä töistä. Tämä heijastuu suoraan siihen, ettei lain valmistelijan tavoittelema lomittajan työn osa-aikaisuuden vähentäminen toteudu, kun tilalle joudutaan osoittamaan toinen lomittaja, jolle ei muodostu kuitenkaan täysiaikaisuuden tuntimääriä.

Takaisinperintöjen osalta tarvitaan muutoksia

Kelan päätös oikeudesta sairauspäivärahaa viipyy hyvin pitkiä aikoja. Tällöin sijaisapupäätös tehdään ehdollisena. Jos yrittäjä on ollut useita viikkoja sijaisavun piirissä ja sairaspäiväraha-hakemus hylätään, peritään jo pidetystä lomituksesta täysi maksu. Kyseessä voi olla tuhansien, jopa kymmenien tuhansien eurojen takaisinperintä.

On välttämätöntä, että näitä tilanteita ei enää jatkossa muodostu. Säädöksiin tulee saada ehto, jonka mukaan ennen kielteistä päätöstä pidettyjä sijaisapupäiviä ei muuteta täysin maksullisiksi, vaan korkeintaan esimerkiksi tuetun maksullisen hintaiseksi. Lomituspalvelun käyttäjällä ei ole käytännössä mitään mahdollisuutta vaikuttaa päätösten teon nopeuteen, jolloin nykytilanteeseen on saatava nopeasti muutos.

Lopuksi

Edellä esitetyn lisäksi MTK-Etelä-Savo yhtyy MTK keskusliiton antamaan lausuntoon lomituspalvelulain uudistuksesta.

Erityisesti korostamme siinä esille tuotua näkemystä, että nyt toteutetaan vain aivan välttämättömät EU:n maatalousalan valtiontukien suuntaviivojen vaatimat muutokset. Niidenkin osalta Suomen on pidettävä tiukasti kiinni omista tarpeistaan eikä hyväksyä kaikkia EU:n esittämiä näkemyksiä varsinkin, kun ne ovat suomalaisen maatalouden ja ruuan tuottamisen vastaisia. Se, että EU vaatii jotakin ei aina tarkoita sitä, että vaatimus on perusteltu, oikeudenmukainen tai varsinkaan millään muotoa hyväksyttävä.

MTK-Etelä-Savo

VESA KALLIO
Vesa Kallio
toiminnanjohtaja